

คลื่นจิต: พลังชีวิตเพื่อตน สังคม และสิ่งแวดล้อม

Mind Wave: Power of Life for Human, Society, and Environment

สามารถ สุขุประการ

Samart Sukhuprakarn

นิสิตปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้ค้นพบ ว่าจิตสำนึกมีคุณสมบัติทางควอนตัมฟิสิกส์ (Quantum Physics) ซึ่งเป็นได้ทั้งคลื่นและอนุภาค และด้วยพระปัญญาธิคุณของพระพุทธองค์ ที่ทรงค้นพบการทำงานของจิตอย่างละเอียด ว่าจิตมีการเกิดดับรับรู้อารมณ์ที่รวดเร็วมาก ซึ่งเหมือนกับรูปแบบของคลื่น ส่งผลให้มีวิธีการใหม่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและเยียวยามนุษยชาติ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกระแสพลังของการแผ่เมตตาเป็นพลังบวก (Positive Thinking) ในรูปแบบของจิตตามคุณสมบัติทางฟิสิกส์นี้

Abstract

This studies has discovered that the consciousness has properties of the Quantum Physics Theory. So the consciousness mind is duality status, possibly both of waves and the particle According to intellect of the Lord Buddha at shape discovers the work of the mind thoroughly, that the mind has percept feeling acknowledge fast many temper, which be like the waves. In this case we have new way to apply in the cure of human being, the social and the environment, by using the power of compassionate, is the positive thinking.

๑. บทนำ

ในบางครั้งบางคราวเมื่อเราอยู่ที่ใกล้คนที่จิตใจดี พระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เรารับรู้ถึงพลังบางอย่างที่ทำให้ความรู้สึกดีๆ ที่อบอุ่น และรู้สึกมีความสุข พลังนี้เป็นพลังที่ออกมาจากจิตของท่านเหล่านั้น ในทางกลับกัน ถ้าเราอยู่ที่ใกล้กับคนที่มึนจิตชอบโกรธง่าย คิดไม่ค่อยดีหรือคิดลบ กลับอยากจะหลีกเลี่ยง ออกห่างให้ไกลที่สุดพ้นรัศมีนั้น คำถามมีอยู่ว่าทำไมเราถึงรับรู้พลังที่ออกมาจากจิตได้อย่างไร จิตสามารถสร้างพลังได้หรือไม่ ถ้าพลังนั้นมีจริงต้องสามารถรับรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

พลังงานในจักรวาลมีมากมายซึ่งมีพื้นฐานมาจากคลื่น มนุษย์นำคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ามาใช้ จนทำให้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไป ทั้งโทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ และนวัตกรรมใหม่ๆ ถูกคิดค้นขึ้นทุกวันอย่างก้าวกระโดด มีการค้นคว้าทดลองเป็นทฤษฎีต่อยอดใหม่ๆ ก็ได้อาศัยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้านี้เป็นอุปกรณ์ช่วยเหลือ ที่สำคัญที่สุดโลกและจักรวาลเล็กลงในความรู้สึก

คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าจัดเป็นคลื่นที่โบราณมากเกิดมาพร้อมๆ กับจักรวาล ทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์กล่าวว่าคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นทวิภาคหนึ่งของอนุภาคโฟตอน (Photon) ซึ่งในทฤษฎีนี้กล่าวว่าทั้งอนุภาคและคลื่นสามารถปรับเปลี่ยนไปมาระหว่างกันได้ และไม่มีใครทราบว่ามันจะเปลี่ยนสถานะเมื่อไหร่ ด้วยเหตุผลใด คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าถูกนำมาใช้เพื่อบังคับกลไกให้ทำงานผ่านทางรีโมต (Remote Control) หรือเรียกว่าสื่อสารระหว่างกลไกต่อกลไก (Machine to Machine) ในทำนองเดียวกัน ถ้าเราจะไม่ใช้รีโมตซึ่งมีคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า แต่เราจะใช้จิตสำนึกสั่งการแทนจะมีความเป็นไปได้ขนาดไหน

จากความสงสัยเรื่องการส่งออกของกระแสจิตสำนึกนี้ ทำให้นักวิทยาศาสตร์กลุ่มหนึ่งสนใจเป็นอย่างมาก ใครที่จะหาคำตอบนี้ให้ได้ จึงตั้งโครงการทดลองเรื่องนี้ โดยมีเป้าหมายจิตสำนึก (Consciousness) มีต่อวัตถุจริงไหม มีวิธีการอย่างไร การทดลองนี้ใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ทุกประการ ผลการทดลองพบว่าพลังของจิตสำนึกมีอิทธิพลต่อวัตถุจริง (Mind over Matter) และสามารถเทียบอธิบายเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ได้ในทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์

จากการค้นพบนี้ได้มีคนนำความรู้ชุดนี้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อเยียวยาผู้ป่วย และเยียวยาเหตุการณ์ที่วิกฤติต่างๆ บนโลกได้ กระทำการโดยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งการค้นพบนี้ทำให้โลกทัศน์ของนักวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องจิตสำนึกที่เคยคับแคบว่าไม่สามารถพิสูจน์ได้ในเชิงรูปธรรมต้องเปลี่ยนไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างจิตสำนึกกับวัตถุ ในการทดลองนั้น เป็นลักษณะของคลื่นจิตสำนึก หรือบางทีอาจจะเป็นอนุภาคก็ย่อมได้ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา จิตสำนึกคือจิตที่เคลื่อนออกมารับอารมณ์ที่เกิดจากผัสสะทางอายตนะภายในและภายนอกกระทบกัน โดยวิธีการที่ภวังคจิตยกเข้าสู่กระแสของ “วิถีจิต”

จิตมีการเกิดดับในคาบเวลาที่แน่นอนต่อเนื่องไม่เคยหยุดพัก การตายทางร่างกายเป็นแค่การเดินทางของจิตในแต่ละภพเท่านั้น กล่าวว่ารอบของการเกิดดับของจิตในแต่ละอนุขณะ ถ้าวัดเป็นย่านความถี่เทียบได้ประมาณ 4×10^{12} ครั้งต่อวินาที หรือ ๔ THz.^๑ ตามหลักสากล

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเรื่องของจิตสำนึกมีอิทธิพลเหนือวัตถุ ไว้ในคัมภีร์หลายๆ ตอน เช่น พระผู้มีพระภาคทรงแผ่พระเมตตาจิตไปยังมัลลกษัตริย์ชื่อโรชะ ...จากนั้นกษัตริย์ทรงรับรู้พระเมตตาอัน จึงเสด็จเข้าไปทางพระวิหารแต่ประตูนั้นปิดอยู่ พระองค์ทรงกระแอมแล้วเคาะประตู จากนั้นประตูก็เปิดออก โดยการที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงใช้พลังจิตบังคับประตูให้เปิดออกกับมัลลกษัตริย์โรชะ^๒

ในเรื่องนี้กล่าวถึงพลังจิตสำนึกถึงสองเรื่องด้วยกัน คือเรื่องที่ทรงแผ่พระเมตตาไปยังกษัตริย์และการใช้พลังจิตเปิดประตู ในกรณีของพระปิณฑโกลการทวาชะเหาะขึ้นไปเอาบาตรไม้แก่นจันทร์^๓ ที่ยอดเสาสูง ถือว่าเป็นการเอาชนะแรงโน้มถ่วงและอากาศธาตุได้ การแสดงฤทธิ์ของพระพุทธองค์ในยมกปาฏิหาริย์^๔ คือการเอาชนะวัตถุเป็นการบังคับให้เป็นน้ำและไฟ ออกมาจากพระวรกายพร้อมๆ กันในทิศทางตรงกันข้าม ดังนั้นในทางพระพุทธศาสนายอมรับว่าจิตสำนึกสามารถสร้างพลังบังคับวัตถุ (Mind over Matter) ได้ ตามที่ได้กล่าวมา

๒. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผู้วิจัยต้องการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ เพื่ออธิบายวิธีการของจิตในพระพุทธศาสนา ในกรณีที่เกิดสำนึกมีปฏิริยาต่อวัตถุได้ โดยการประยุกต์ทฤษฎีวิทยาการศาสตร์เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน อธิบายวิธีการนี้ โดยคาดว่าประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อจะได้รู้ว่าจิตมีพฤติกรรมการทำงานอย่างไร ในมุมมองของวิทยาการสมัยใหม่ และชี้แนวทางนำไปประยุกต์ใช้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเยียวยาสิ่งแวดล้อม ตนเองและสังคมโดยรอบได้

^๑ ตามอรรถกถากล่าวว่า "... หนึ่ง เปรียบเหมือนว่า ต่อมหายใจยอมเกิดและสลายตัวในเพราะเหตุนี้ๆ อยู่ได้ไม่นาน จันใด แม้วินาทีนั้นนั้น ย่อมเกิดและสลายตัวไป อยู่ได้ไม่นาน ในขณะที่ขั้วลัดนิ้วมือเดียว เกิดแล้วดับไป" นับได้แสนโกฏีครั้ง. อ้างจาก ส.นิ.ช.อ. (ไทย) เล่ม ๓ หน้า ๓๒๓. และระวี ภาวิไล, **อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์สวย, ๒๕๔๘), หน้า ๓๔๑.

^๒ วิ.ม. (ไทย)๕/ ๓๐๑/ ๑๓๔

^๓ วิ.จ. (ไทย)๗/ ๒๕๒/ ๑๗ .

^๔ ชุ.ปฏิ. (ไทย)๒๓/ ๑๑๖/ ๑๗๗.

กรอบในการวิจัย : ศึกษาคุณสมบัติของจิตสำนึกแบบควอนตัมฟิสิกส์ ที่ได้จากการทดลองด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในโครงการทดลองที่มหาวิทยาลัยพรินตันในโครงการ PEAR เพื่อหาแบบความสัมพันธ์ของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้ากับคุณสมบัติของคลื่นจิตสำนึกหรือวิถีจิตที่มีอิทธิพลต่อวัตถุ

๓. การทดลองที่ทำหาย

PEAR คือ ชื่อของผลไม้ ซึ่งเป็นชื่อย่อของโครงการทดลองเกี่ยวกับจิตสำนึกต่อวัตถุ ที่มีชื่อเต็มว่า PRINCETON ENGINEERING ANOMALIES RESEARCH ใช้ทดลองพิสูจน์หาความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกที่กระทำต่อวัตถุ ซึ่งในการทดลองนี้ได้ประยุกต์เอาศาสตร์สมัยใหม่ทุกสาขาวิชา ทั้งทฤษฎีคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า โหมดเมนต์ตัม เทอร์โมไดนามิกส์ (Thermodynamics) ควอนตัมแมกแควนนิคส์ (Quantum Mechanics) อีกทั้งไฮเปอร์สเปซ (Hyperspace Properties) ไปใช้ในการตรวจวัดทดสอบ เพื่อหาทฤษฎีใหม่ ที่จะพิสูจน์วิธีที่จิตสำนึกมีอิทธิพลต่อวัตถุอย่างไร ซึ่งการทดลองนี้ตอนแรกๆ ภูนักวิทยาศาสตร์คนอื่นปรามาสในทำนองว่าเป็นเรื่องเหลวไหล ไม่มีประโยชน์ แต่ผลออกมามาน่าทึ่งมาก

ในการทดลองได้ตั้งเงื่อนไขสมมุติฐาน ๒๕ ล้านสมมุติฐาน ได้ข้อมูล ๑.๕ พันล้านตัวเลข ใช้เวลาในการทดลอง ๗ ปี เป็นข้อมูลตัวเลขแบบที่มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้อ้างอิงทางวิชาการ ถือว่ามีความคลาดเคลื่อนเท่ากับศูนย์ ผลการทดลองสรุปได้ว่า จิตสำนึกที่มีอิทธิพลต่อวัตถุนั้น ไม่ขึ้นกับระยะทางและเวลา เป็นไปตามทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์ (Quantum Physics)^๕

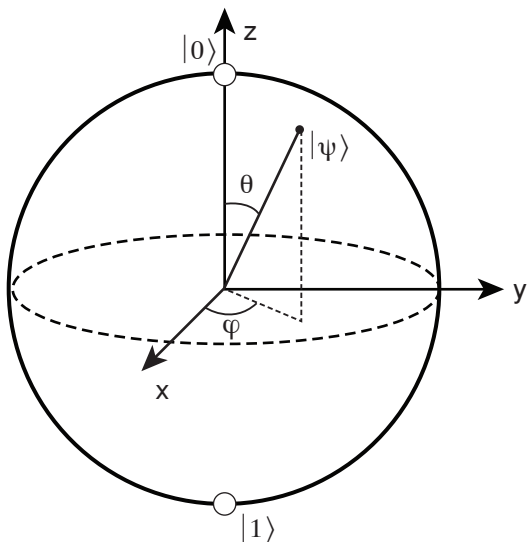
เมื่อจิตสำนึกเป็นไปตามทฤษฎีควอนตัมนี้ จิตสำนึกจึงมีพฤติกรรมเป็นไปได้ทั้งแบบคลื่นอนุภาค (Wave-Particle) หมายถึง จิตสำนึกมีความเป็นไปได้สองสถานะ (Duality Status) มีโอกาสเป็นทั้งคลื่นและอนุภาค ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ถ้าอยู่ในสถานะที่เป็นอนุภาคจะได้อะตอมใหม่เรียกว่า “อะตอมจิตสำนึก (Consciousness Atom)”^๖ และถ้าอยู่ในสถานะที่เป็นคลื่นจะได้ “คลื่นจิตสำนึก (Consciousness Wave)”^๗ ทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์มีรูปแบบการทำงานของอนุภาคและคลื่นชัดเจน มีรัศมีทำการเป็นทรงกลม (Sphere)

^๕ ควอนตัมฟิสิกส์เป็น ศาสตร์ที่ว่าด้วยอนุภาคขนาดเล็ก ศึกษาถึงพลังงานที่เกิดจากอนุภาคนั้น และพลังงานกับอนุภาคต่างเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน ทำให้บางสถานะอนุภาคแสดงตัวเป็นคลื่นได้ กลับไปมาระหว่างคลื่นและอนุภาค พลังงานในระดับอนุภาคที่เกิดขึ้น จะเป็นพลังงานที่ระดับต่ำ ซึ่งสมองสามารถสื่อสารได้ จึงสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางจิตได้ด้วยเช่นกัน

^๖ Robert G. Jahn and Brenda J. Dunne. “**Foundation of Physics**”, Volume 16 No.8, Print in Belgium: August, 1986, P.739.

^๗ Ibid. P.738.

จากหลักการนี้ทำให้ได้ทฤษฎีทางฟิสิกส์ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับจิตสำนึก และกฎเกณฑ์ทางฟิสิกส์ต่างๆ ย่อมนำมาใช้เพื่อคาดการณ์ผลของปรากฏการณ์ทางจิตสำนึก ซึ่งจะมีสูตรทางคณิตศาสตร์เหมือนกัน มีแต่ตัวแปรเท่านั้นที่นิยามต่างกัน จึงได้ระบบปฏิบัติการของสูตรดังกล่าวที่ ๑

ภาพที่ ๑. ขอบเขตอิทธิพลของจิตสำนึก^๔

ในการทดลองครั้งนี้ เป็นความท้าทายทำในสิ่งที่ในอดีตคิดว่ายากต่อการพิสูจน์เชิงรูปธรรม นำมาจับต้องได้ สามารถทำนายผลได้ เมื่อจิตสำนึก (Consciousness) เป็นไปตามควอนตัมฟิสิกส์ ทฤษฎีใหม่ๆ ย่อมจะออกมาให้เห็นต่อไป ถึงแม้ว่าแนวทางใหม่นี้เพียงเริ่มต้นเท่านั้น แต่ก็มียุทธศาสตร์ขั้นนำ นำไปประยุกต์ใช้เพื่อเยียวยาคนป่วย เหตุการณ์วิกฤติต่างๆ

ดร.มาซารุ เอะโมโตะ (Dr. Masaru Imoto) นักวิทยาศาสตร์ชาวญี่ปุ่นอีกท่านหนึ่ง ที่สงสัยเรื่องอำนาจของพลังจิตสำนึกต่อวัตถุ โดยใช้ผลึกของน้ำเป็นตัววัดผล น้ำที่ผ่านกระบวนการเพ่งจิต เช่น การสวดมนต์ หรือเขียนคำที่มีความหมายเชิงบวกและเชิงลบ โดยใช้หลากหลายภาษาแต่ความหมายเดียวกัน ทำให้ผลึกของน้ำมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม^๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจิตสำนึกของคนเขียนหรือเกี่ยวข้องได้ใส่พลังทางควอนตัมไปในตัวหนังสือนั้นแล้ว ดูเหมือนเป็นการถ่ายทอดพลังงานได้

^๔ Ibid. P.740.

^๕ มาซารุ เอะโมโตะ, มหัศจรรย์แห่งน้ำ : คำตอบเพื่อชีวิตที่ดีกว่า, ดาดา แพล, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โลกสวย, ๒๕๕๗), หน้า ๗๐.

แมกแทกการ์ต ลินน์ (Lynne McTaggart) เป็นผู้หนึ่งที่น่าผลการทดลองของโครงการ PEAR ไปต่อยอด เพื่อช่วยเหลือสังคม ซึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Intention Experiment^{๑๐} เพื่อพิสูจน์ Mind over Matter โดยการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ โดยการแผ่เมตตาคิดจากผู้คนหลากหลายบนเครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ทั่วโลก บอกพิกัดและเวลาให้ตรงกัน แล้วให้ดูรูปผู้ป่วยนั้น ผลปรากฏว่าคนไข้ที่เป็นเป้าหมาย ได้รับรู้ถึงความปรารถนาดีนั้น และคนไข้มีภูมิคุ้มกันมากขึ้นกว่าเดิม จำนวนเชื้อโรคเอดส์มีอัตราลดลง

แม้กระนั้นก็ตามยังได้มีการทดลองโดยวิธีเดียวกันนี้ ต่อเหตุการณ์วิกฤติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างแทนจะแนะนำมันรั่วที่อ่าวเม็กซิโก ซึ่งในการทดลองทั้งหมดนั้นมีนักวิทยาศาสตร์จากสถาบันที่มีชื่อต่างๆ เข้าร่วมสรุปวิจัยด้วย หลังจากทำการทดลองหลายๆ กรณี ทำให้เห็นนักวิทยาศาสตร์เหล่านั้นเชื่อว่าจิตสำนึกสามารถส่งเป็นคลื่นได้ โดยการผ่านเครือข่ายเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกัน ใช้เป็นศูนย์กลางการรวมพลัง ในการนี้มีวัดผลของพลังจิตสำนึกอย่างเป็นรูปธรรม

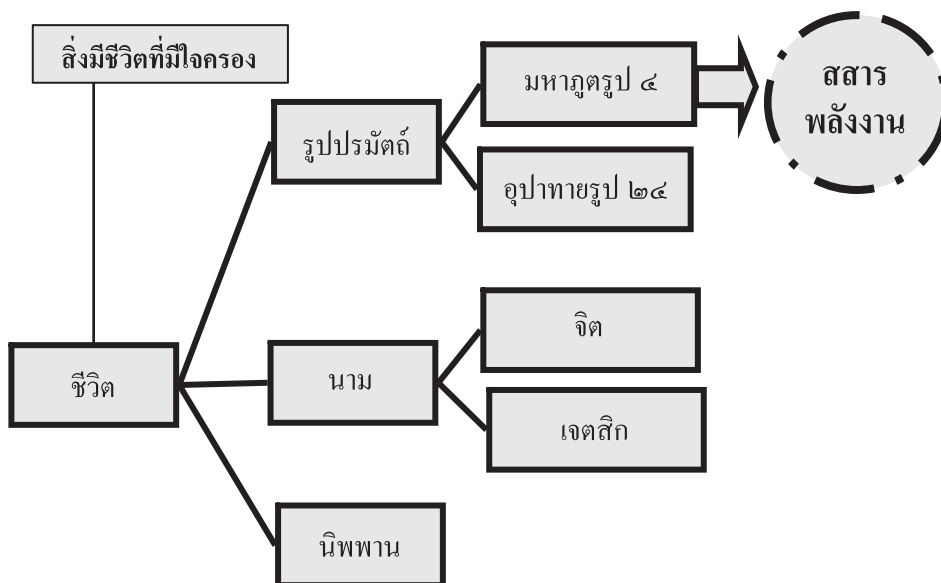
๔. สรรพสิ่งในจักรวาลล้วนเป็นคลื่น

๔.๑ คลื่นที่เกี่ยวข้องในปรมาตถธรรม

ปรมาตถธรรม หรือ ความจริงสูงสุดมี ๔ อย่างได้แก่ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน โดยที่จิต มีคุณสมบัติรู้อารมณ์, สะสมวิบากกรรมได้ มีเจตสิกทำงานอยู่ควบคู่ไปด้วยกัน เจตสิกนี้เปรียบเหมือนคุณสมบัติของจิตในแต่ละขณะๆ เปรียบเทียบเหมือนกับบาร์โค้ด (Bar Code) ที่กำกับคุณสมบัติของสินค้า ส่วนรูปมีทั้งที่ปรากฏการณ์ให้เห็นสังเกตได้จับต้องได้มีสภาพเป็นรูปธรรม และส่วนที่จับต้องไม่ได้ เป็นรูปแบบ (Form) เป็นสภาพนามธรรม และนิพพาน เป็นสภาวะความจริงตามธรรมชาติที่มีอยู่จริง ใครๆ ก็สามารถเข้าถึงได้ ถ้าปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติที่วางไว้ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงค้นพบวิธีนั้นโดยพระองค์เอง

^{๑๐} แมกแทกการ์ต ลินน์ (Lynne McTaggart), **The Intention Experiment**, (New York : Free Press, 2008). เป็นผู้ศึกษาและทดลองเรื่องการนัดหมายระดมคนส่งกระแสจิตไปวัตถุและบุคคลเป้าหมาย แหล่งที่มา: www.intentionexperiment.com นอกจากนี้ยังเขียนหนังสือ The Field : The quest for secret force of the universe, ซึ่งกล่าวว่าในจักรวาลมีพลังหรือแรงลึกลับที่เชื่อมโยงกับมนุษย์กับจักรวาล ทำให้มนุษย์สามารถส่งจิตถึงกันได้

เพื่อให้สอดคล้องกับการทำวิจัยนี้ ที่เน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกกับวัตถุ จึงแบ่งปรมาัตถธรรมเสียใหม่เป็น ๒ ลักษณะ โดยพิจารณาจากรูปเป็นเกณฑ์จึงได้ “รูป” กับ “อรูป” รูปเป็นสิ่งที่ปรากฏชัดสามารถจับสัมผัสได้ในปรากฏการณ์ของวัตถุธาตุที่ปรากฏชัด^{๑๑} ซึ่งอาจจะมีรูปที่มองไม่เห็นแฝงอยู่ในรูปที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีใจครอง ที่เรียกว่ารูปใส (อุปาทายรูป) ส่วนอรูปได้แก่อจิตกับนิพพาน เจตสิกผู้วิจัยถือว่าเป็นจิต เพราะเป็นส่วนหนึ่งของจิตเกิดดับพร้อมกับจิต จึงเขียนออกเป็นผังความเชื่อมโยงระหว่างรูปกับอรูปได้ดังนี้ :

ภาพที่ ๒. ปรมาัตถธรรมแบ่งตามรูปเป็นเกณฑ์

สสารหรือวัตถุใดๆ ในโลกและจักรวาลนี้ ย่อมต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง ๔ อย่างที่เรียกว่ารูปปรมาัตถ์ ได้แก่ ๑) สภาพเหมือนดิน คือ มีความอ่อนความแข็งเป็นทั้งของแข็ง ของเหลวและแก๊ส เช่น น้ำที่เราสัมผัสได้นั้นเรียกว่าเราสัมผัสธาตุดินในน้ำ ๒) สภาพเหมือนน้ำ คือ การเชื่อมยึดโยงภายในวัตถุธาตุไว้ด้วยกัน ๓) สภาพเหมือนลม คือ การเคลื่อนไหวและช่องว่างความพรุน แม้แต่ภายในอะตอมยังมีช่องว่างมากกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ๔) สภาพเหมือนไฟ คือ พลังงานความร้อนหรือคลื่นความร้อน แม้แต่น้ำแข็งยังมีความร้อนที่เรียกว่า “ความร้อนแฝง” อยู่อาศัย

^{๑๑}พระคันธสาราภิกขุ, อภิธรรมมัตถสังคหะและปรมาัตถทีปนี, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๙.

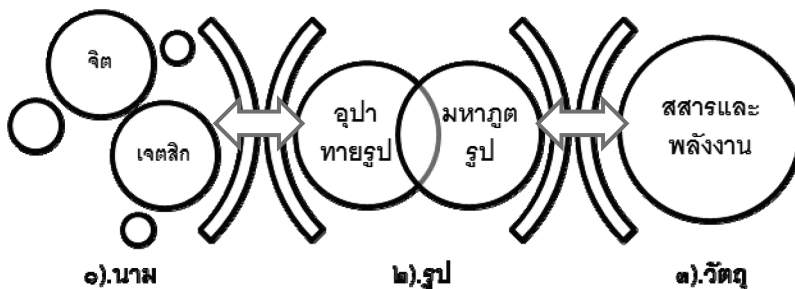
ในส่วนที่สองมีนามกับนิพพาน นามประกอบด้วยจิตกับเจตสิกที่อยู่คู่กันเกิดดับพร้อม ๆ กัน และในส่วนนิพพานอย่างหลังเป็นสิ่งที่เนื่องมาจากอย่างแรก คือนาม และนามนั้นถูกพัฒนาจนได้สภาวะเป็นนิพพาน

๔.๒ สิ่งที่อยู่เบื้องหลังของวัตถุ

รูปปรมาตม์ตามความหมายของอภิธรรมแปลว่า ธรรมชาติที่แตกดับย่อยยับด้วยความเย็น ความร้อนได้ วัตถุที่เราเห็นเป็นก้อนๆ นั้นไม่ใช่รูปปรมาตม์เสียทีเดียว แต่เป็นตัวปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปปรมาตม์จากธาตุทั้ง ๔ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นรูปแบบของพลังอย่างหนึ่ง ซึ่งอยู่เบื้องหลังของวัตถุต่างๆ นั้น อาจารย์พร รัตนสุวรรณ เคยถึงกับกล่าวว่า "...ถ้าเราศึกษาเรื่องวิญญาณไปให้ลึกซึ้งจนถึงที่สุดแล้ว เราก็จะพบว่า สสารก็คือวิญญาณนั่นเอง"^{๑๒} ผู้วิจัยเห็นว่าวิญญาณตามที่อาจารย์พรกล่าวนี้ คงอาจจะหมายถึงรูปแบบโปรแกรมที่มหาภูตรูปที่จัดให้วัตถุ (Matter) แต่ละอย่างๆ ไม่เหมือนกัน

ในกรณีที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีใจครอง หลังจากวัตถุคือรูปกายปรากฏขึ้น ตามที่มหาภูตรูป ออกแบบไว้ อุปาทายรูปก็เริ่มทำงานทันที เพื่อเสริมต่อให้วัตถุนั้นมีชีวิต ซึ่งอุปาทายรูปเป็นรูปอีกแบบหนึ่ง มีทั้งหมด ๒๔ รูปแบบ ประกอบเข้ากับรูปที่เกิดจากมหาภูตรูป เพื่อให้ธาตุเหล่านั้นได้ทำกิจกรรมของชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ เช่น ปลาหารูป ที่มีประสาทรับรู้ทางตา หู ลิ้น จมูก เป็นไปเพื่อให้กระแสวิญญาณเชื่อมต่อไปที่จิต

จึงสรุปลำดับขั้นการเชื่อมต่อกันด้วยระหว่างรูปกับอรุรูป ๑) จิตเชื่อมต่อกับอุปาทายรูป ๒) อุปาทายรูปก็เชื่อมต่อกับมหาภูตรูป ๓) มหาภูตรูปก็เชื่อมต่อกับโครงสร้างภายในของวัตถุ (Matter)

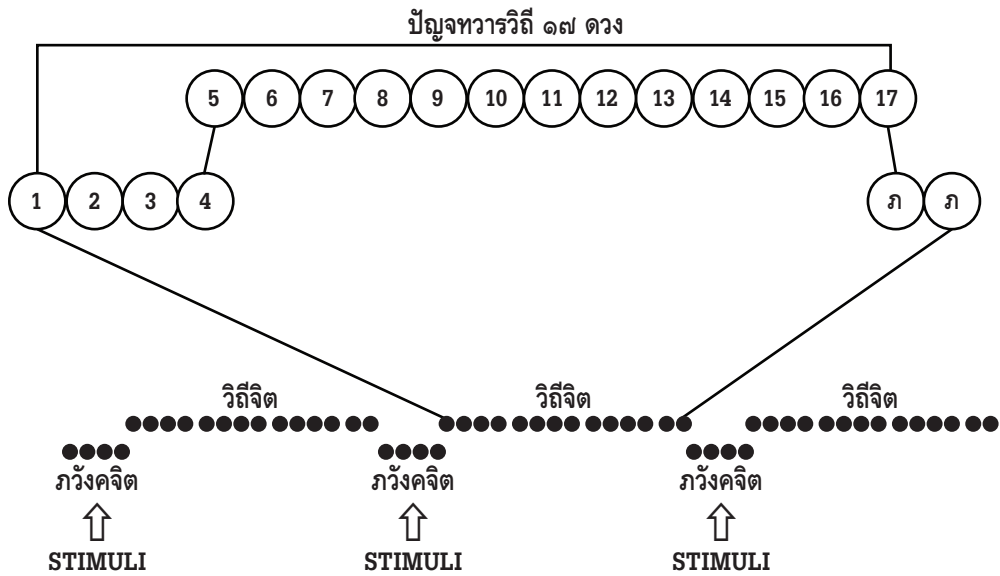
ภาพที่ ๓. ผังการสื่อสารระหว่างรูปกับนาม

^{๑๒}พร รัตนสุวรรณ, **วิญญาณคืออะไร เล่ม ๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑๘.

รูปปรมาตม์มีพื้นฐานมาจากคลื่นความร้อนเป็นหลัก: รูปปรมาตม์มาจากเหตุปัจจัย ๔ อย่าง คือ กรรม จิต อุตุ และอาหาร ในกระบวนการสร้างรูปทั้งหมด ส่วนมากจะมีพลังคลื่นความร้อนกำกับ เพราะ ๑) กรรมมีพื้นฐานมาจากเตโชธาตุ กล่าวคือ เมื่อจิตดวงแรกของภวังคจิตเกิดขึ้น จะมีพลังงานความร้อน (อุตุ) เพื่อไปสร้าง “รูป” เรียกขั้นตอนนี้ว่า “กรรมปัจจัยอุตุชุกลาป” ๒) ในบางครั้งจิตก็สามารถสร้างรูปเองได้เช่นกัน ซึ่งรูปที่เกิดจากพลังงานความร้อนเรียกว่า “จิตตปัจจัยอุตุชุกลาป” รูปนั้นจึงมีพลังงานความร้อนเป็นพื้นฐาน ความร้อนของรูปถูกรักษาหรือคงสภาพไว้อย่างต่อเนื่อง เพราะอำนาจของจิตมีความถี่สูงในการเกิดดับรับรู้และสังสมวิบากอันเป็นผลจากอดีตในแต่ละขณะๆ ไป

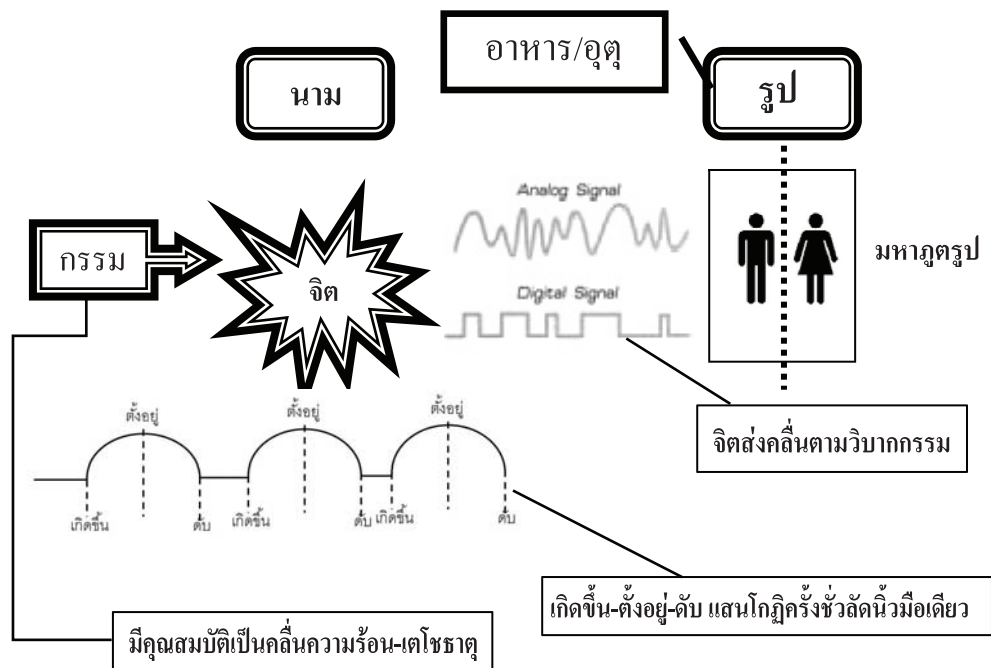
จิตสำนึกคือวิถีจิต : การทำงานของจิตในทางพระพุทธศาสนา จะมีรูปแบบการทำงานที่เกิดดับเร็วมาก จิตที่อยู่ประจำยึดภพนี้ไว้เรียกว่า ภวังคจิต จะเป็นแหล่งสะสมวิบากต่างๆ จากการที่จิตเข้าสู่วิถีไปรับรู้อารมณ์จากผัสสะทางอายตนะ จิตในช่วงเข้าสู่วิถีนี้มีความหมายเดียวกันกับจิตสำนึก จิตสำนึกที่เข้าไปรับรู้อารมณ์มี ๑๗ ขณะแล้วนำอารมณ์ที่รับรู้ขึ้นมาสะสมที่ภวังคจิตอีกที ทำเช่นนั้นเร็วมาก ดังภาพที่ ๔

ภาพที่ ๔. วิถีจิตหรือจิตสำนึก

๕. บทสรุปและวิจารณ์ผล

ผู้วิจัยเห็นว่า จิตสำนึกซึ่งมีความหมายเดียวกับวิถีจิต ที่ออกไปรับรู้โลกภายนอก โดยที่มีพฤติกรรมเช่นเดียวกับทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์มีรัศมีครอบคลุมเป็นทรงกลม และจากภาพที่ ๑. ทำให้เห็นว่าพลังของจิตสำนึกมีทิศทางเช่นเดียวกับแรงกระทำ มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพลังของจิตสำนึกเชิงบวก (Positive Thinking) กับจิตสำนึกเชิงลบ (Negative Thinking) เพราะทุกแรงกระทำตามรูปจะมีแกนของทิศทางที่เป็น บวก (+) และเป็นลบ (-)

ภาพที่ ๕. ผังความสัมพันธ์ระหว่างรูปกับนาม

อธิบายภาพ : จากภาพแสดงให้เห็นว่าจิตมีการสื่อสารกับวัตถุคือเป็นวัตถุ (ร่างกาย) โดยใช้คลื่นจิตสำนึกสื่อสารโดยที่ได้ข้อมูลจากวิบากกรรม (กัมมชรูป) พร้อมทั้งส่งสัญญาณนี้ไปที่อาหารและอุตุ จึงปรุงแต่งได้รูปร่างที่ตามกัมมชรูปนั้น ร่างกายของแต่ละคนจึงแตกต่างกันไป ดังพุทธพจน์ที่กล่าวว่าการมัจฉาแลสัตว์ ไนทำนองเดียวกันจิตสำนึกยังสามารถส่งออกไปที่วัตถุอื่นๆ ได้ด้วยเช่นกัน

พลังงานความร้อน (เตโชธาตุ) ทางวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นคลื่นชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะความร้อนที่เอื้อต่อสิ่งมีชีวิตคือ คลื่นความร้อนอินฟราเรด (Infrared Rays) พืชทุกชนิดใช้ประโยชน์ในการสังเคราะห์แสงเพื่อการเจริญงอกงาม และเมื่อมาวิเคราะห์ความถี่ของจิตตามที่กล่าวมาแล้วคือ 4×10^{12} ครั้งต่อวินาที หรือ 4 THz ซึ่งตรงกับคลื่นอินฟราเรดไกล (Far Infrared Rays) ที่มีความถี่อยู่ระหว่าง 0.3 - 22 THz. จากที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นสรุปว่า ปริมาณธรรมทั้งหมดยกเว้นนิพพาน ล้วนมีพื้นฐานประกอบด้วยคลื่นความร้อนเป็นหลักจึงทำให้เกิดกระบวนการทำงานระหว่างรูปกับนาม

ในกรณีที่จิตสำนึกสามารถส่งสัญญาณในรูปแบบของคลื่น จะกระทำต่อสิ่งอื่นๆ ในแง่ของการสื่อสาร เช่น การรู้วาระจิตผู้อื่น ถ้าอยู่ในรูปของอนุภาคจะกระทำต่อวัตถุแบบส่งผลกระทบโดยตรงกับวัตถุนั้น เช่น ยมกปาฏิหาริย์ ดังนั้นจิตสำนึกหรือวิถีจิตที่มีเจตนากำกับ จึงบังคับวัตถุนั้นๆ ได้นอกจากกายของตน ดังในคัมภีร์กล่าวไว้ทุกประการ และจิตสำนึกสามารถใช้ทฤษฎีทางควอนตัมฟิสิกส์ทำนายผลในอนาคตของปรากฏการณ์ทางจิต

๖. ข้อเสนอแนะและประโยชน์ที่ได้รับ

ด้วยหลักการตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้เยียวยาตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ กล่าวคือ

๑. เพื่อตนเอง: ในทุกวันนี้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไปมาก ความเร่งรีบทำมาหากิน สภาพร่างกายที่ต้องแบกรับมลพิษจากสิ่งแวดล้อม จากภาวะจิตที่ได้รับความบอบช้ำจากสังคมรอบด้านทั้งที่ทำงานและชุมชน พระพุทธองค์ทรงให้หลักในการรักษาตน คือ

อย่างแรก คือ “ใส่เสื้อเกราะ” กล่าวคือ เริ่มที่มรรคข้อแรก “สัมมาทิฐิ” แปลว่าความเห็นชอบ ที่โลกสมัยใหม่เรียกว่าการคิดบวก (Positive Thinking) ทำแทนของพลังงานควอนตัมให้มีทิศทางอยู่ในแกนบวก (+) เปรียบเหมือนใส่เสื้อเกราะป้องกันภัยจากความคิดด้านลบของสนามจิตสำนึกของผู้คนอื่นรอบข้าง ดังนั้นเราจึงควรพยายามมองโลกด้วยสายตาที่เป็นมิตรต่อทุกสิ่งพยายามหัดหาข้อดีในข้อเสียให้พบ และคิดเฉพาะสิ่งที่เราประสงค์อยู่ตรงหน้าเท่านั้น ด้วยการ “สร้างสติ”

อย่างที่สอง คือ “หัดทักทายตน” ทุกๆ วัน ควรจะทำความรู้จักกับอวัยวะของตนเองทั้งหมดจริงอยู่เราอาจจะคิดว่ารู้หมดแล้ว แต่นั่นไม่ใช่เป็นการรู้จักทักทาย แค่การจำได้เท่านั้น การรู้จักต้องหมายถึงการกำหนดจิตสำนึกไปยังอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งของการพิจารณาเจริญอิริยาบถปัพพะ เป็นหนึ่งในการทักทายตนเอง เพื่อให้จิตส่งกระแสคลื่นต่อเซลล์ต่างๆ ในร่างกายจะทำให้อวัยวะน้อยใหญ่รับรู้ เหมือนเป็นการส่งสารสนทนาพบทวนหน้าที่ของอวัยวะเหล่านั้น มี

งานวิจัยทางการแพทย์ถึงโรคหสาเหตุไม่พบ ส่วนใหญ่ก็เกิดจากจิตนี้แหละ มีความเครียด มีความแปรปรวนทางอารมณ์ ดังนั้นการที่ได้รู้จักการทักทายตนเองทุกวันจะช่วยเยียวยาเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

๒. เพื่อสังคม: จากข้อความที่กล่าวว่าพระพุทธองค์ทรงแผ่เมตตาให้กษัตริย์พระองค์หนึ่ง ซึ่งรับรู้ได้ถึงพลังเมตตา นั้น บริบทที่สามารถปรับมาใช้กับสังคมได้คือ

ก. ทุกวันนี้มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เชื่อมโยงกันเป็นล้านๆ คน การส่งคลื่นจิตผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อเยียวยาผู้ป่วย หรือผู้ที่เราคาดว่าเขาเป็นผู้มีความทุกข์มากกว่าปกติ โดยกำหนดส่งกระแสจิตในเวลาเดียวกัน ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่งความปรารถนาดีไปยังบุคคลเป้าหมายอย่าง ที่ แมกแทกการ์ต ลินน์ (Lynne McTaggart) ได้ทำอยู่ทุกวันนี้ โดยเริ่มจากสังคม Facebook ที่เราสื่อสารกันทุกวัน กำลังสมาธิและวิจิตที่เป็นบวก ให้ความเมตตาปรารถนาดีจะเป็นพลังงานส่งคลื่นจิตสำนึก ช่วยให้คุณคนเป้าหมายมีอาการดีขึ้น อาจจะใช้ประโยชน์จากการที่เรามีกลุ่มอยู่แล้ว ปฏิบัติการช่วยสังคมได้ เพราะพลังงานแห่งจิตสำนึกนี้รวมย่อมมากกว่าคนคนเดียว

ข. เพื่อแก้มลภาวะพลังจิตสำนึกร่วม (Social Mind Pollution) เมื่อเราเข้าไปยังสถานที่หนึ่ง ในบางครั้งเราจะรู้สึกรับรู้อย่างลึกๆ ว่ามีพลังจิตสำนึกที่ต่อต้านหรือยินดีมีอยู่ เป็นเพราะคลื่นของแต่ละบุคคลในสังคมนั้นมีความคิดที่เป็นลบหรือบวก ส่วนที่เป็นพิษคือคลื่นที่เป็นลบ ได้กระจายไปทั่วบริเวณยิ่งมีมากเท่าไรพลังจิตสำนึกก็จะปฏิเสธสิ่งดีๆ หรือความคิดที่เป็นบวกได้ สังคมนั้นต้องปรับเปลี่ยนจิตสำนึกร่วมกันใหม่ โดยหาทางทำให้ทุกคนคิดบวกภาพ เป้าหมายของสังคมกลุ่มนั้น ควรจะเป็นเช่นใด ยกตัวอย่าง การนำสโลแกน Service Mind มาใช้เป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งเพื่อคนในสังคมนั้นคิดบวกกัน หรืออาจจะใช้หมู่บ้านมิตรภาพ แม้แต่สยามเมืองยิ้มก็เป็นกุศโลบายสร้างจิตสำนึกร่วมที่ดี

ผู้วิจัยเคยทดลองเรื่องจิตสำนึกร่วมในหน่วยงานก่อสร้างแห่งหนึ่ง ตามปกติงานก่อสร้างนับว่าเป็นงานที่มีความขัดแย้งสูงมาก มีปัญหาให้แก้ทุกวัน ทั้งเรื่องงาน เรื่องอัตตาคน ครบทุกเรื่อง แทบจะเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างนั้น มีจิตสำนึกร่วมต่ำมาก ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารงานสูงสุดของหน่วยงานนั้น เห็นว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดของคนในสังคมนั้นใหม่

ขั้นแรก สวดมนต์ สัปดาห์ละครั้งสวดมนต์ร่วมกัน โดยกุศโลบายว่าขอความเป็นสิริมงคลจงมีแก่ตน ทุกครั้งจะแผ่เมตตาให้กับคนและสรรพสิ่งโดยรอบบริเวณมณฑลก่อสร้าง

ขั้นที่สอง สร้างศรัทธาตน สัปดาห์ละครั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศรัทธาตนเอง ร่วมกับผู้อื่น ให้การพูดคุยกันแบบมิตรภาพ รู้จักอภัยให้เขา รู้จักสำนึกผิด ตอนแรกๆ ยากมาก จากการที่ผ่านไปหลายๆ ครั้งเริ่มได้ผล มีการยอมรับกันมากขึ้น

ขั้นที่สาม เติมธรรมเข้าหัวใจ โดยการบรรยายข้อธรรม เน้นวิถีคิดให้อยู่กับความจริง แยกแยะคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม และเรื่องอื่นๆ เพื่อลดอัตตา

จากการทดลองครั้งนี้ผลออกมาเป็นที่น่าพอใจ งานราบรื่น ความขัดแย้งลดลง ทั้งภายในหน่วยงานและคนรอบๆ หน่วยงาน ผลประกอบการมีกำไร

การสร้างจิตสำนึกร่วมของคนในสังคมสำคัญมาก สามารถกำหนดให้สังคมมีทิศทางที่ดีหรือเลวลงอย่างไรก็ได้ ทั้งสังคมที่เป็นโมหะตกอยู่ในอวิชชามาก แสดงว่าสังคมนั้นผู้คนเริ่มไม่ได้รับทุกข์จากกระแสคลื่นนั้น ความวุ่นวายไม่เป็นระเบียบจะเกิดขึ้นต่อมา

๓. เพื่อสิ่งแวดลอม: จากการทดลองของนักวิทยาศาสตร์ที่ได้พูดคุยกับต้นกระบองเพชรที่มีหนามแหลมคมจนไม่มีหนาม เป็นการสื่อสารของจิตกับวัตถุ เพราะพืชไม่มีจิตใจรับรู้สื่อสาร แต่เป็นเพราะคลื่นจิตที่มีเจตนาแน่วแน่จึงทำให้สิ่งนั้นเปลี่ยนไป จากการที่คลื่นจิตมีสถานะเป็นได้ทั้งคลื่น (Consciousness Wave) และอนุภาค (Consciousness Particle) จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เยียวยาสิ่งแวดลอม การสร้างอนุภาคที่เป็นบวกหรือที่เราเรียกว่าการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) ย่อมสร้างอนุภาคที่เป็นบวก เพื่อไปเหนี่ยวนำอากาศ น้ำ และต้นไม้ตลอดจนสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งเล็กและใหญ่ให้มีสภาพแวดลอมที่ดีตามไปด้วย ซึ่งสิ่งแวดลอมหลักๆ ได้แก่ น้ำและต้นไม้ กับสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรปฏิบัติดังนี้

ก. น้ำ : จากการทดลองของดร.มาซารุ เอโมโตะ พบว่าจิตสามารถสื่อสารกับน้ำได้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะนำมาปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ได้ อย่างแรกต้องชักชวนกำหนดให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของน้ำ คุศโลบายที่คนโบราณใช้กันคือประเพณีลอยกระทง คือการสื่อสารต่อแม่คงคา ขอโทษที่ได้ล่วงเกิน เหตุการณ์แบบนี้ถือว่าเป็นการสื่อสารร่วมของชุมชนที่มีต่อน้ำ แต่เป็นการกระทำเพียงปีละครั้ง ถ้าคนในชุมชนกระทำร่วมกันอาทิตย์ละครั้ง แหล่งน้ำจะมีสภาพที่ดีขึ้น

ข. ต้นไม้ : ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่มีการมอง ต้นไม้รับรู้ความรู้สึกคลื่นจิตของมนุษย์ได้ ตามที่ลูเธอร์ เบอ์เบงค์^{๑๓} เคยทดลองกับต้นกระบองเพชรเพื่อไม่ให้มีหนาม เจตนาของมนุษย์สามารถสื่อสารกับต้นไม้ได้ ในการรับขวัญข้าว ตั้งสมมุติเทพดูแลข้าวเป็นพระแม่โพสพ เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีมาแต่ครั้งโบราณ ซึ่งในบางพื้นที่เริ่มนำกลับมาใช้ใหม่แล้ว หลังจากที่ลี้ภัยไปนาน หลงวิชาการจากต่างประเทศที่ไม่สนใจเรื่องนี้ ชาวนาทำนาจึงมีแต่โรคและแมลงมากขึ้นเรื่อยๆ จนเขาไม่อยู่ต้องใช้สารพิษเพิ่มปริมาณทุกๆ จนทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหมดทั้งน้ำและอากาศ ส่วนพวกที่หันกลับมาใช้ สามารถลดการใช้ยากำจัดแมลง ข้าวมีการเจริญงอกงามขึ้น

^{๑๓}ลูเธอร์ เบอ์เบงค์ (Luther Burbank) เป็นบิดาของพันธุกรรมศาสตร์สมัยใหม่ ได้เปิดเผยความลับที่ทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตเร็วกว่าปกติ เพราะว่าเขาใช้กระแสจิตที่มีเมตตารวมดูแลต้นไม้ นั้น นอกจากนั้นยังได้พูดคุยกับต้นกระบองเพชรที่มีหนาม ด้วยจิตที่เปี่ยมไปด้วยเมตตารวมว่า ไม่ต้องกลัวเพราะไม่มีสิ่งใดที่จะต้องให้กลัวอีกแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีหนามไว้ป้องกันตัวอีกต่อไป ในไม่ช้าต้นกระบองเพชรต้นนั้นก็ไร้หนาม ที่มา : นาวาตรีทองใบ หงษ์เวียงทอง. (แปล). **อัครชีวิตวิถีโยคี**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓) หน้า ๓๕๗.

วิธีการ : ชุมชนควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้คนในสังคม ให้ได้เข้าใจเรื่องนี้ว่าไม่ใช่เรื่องเหลวไหล เป็นมิติแห่งการสื่อสารกับธรรมชาติที่มีชีวิต ต้นไม้ใหญ่ควรดูแลเช่น ใช้วิธีบวชต้นไม้ (เอาผ้าจีวรพันต้นไม้ไว้) รื้อฟื้นประเพณีทำขวัญข้าว จัดทำบุญป่า เคารพป่าและต้นไม้ งดเว้นการเผาต้นไม้โดยไม่จำเป็น

ชุมชนควรจัดวิทยากรที่มีความรู้เรื่องวิถีชีวิตที่เข้าถึงแก่นธรรมชาติศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน สถานประโยชน์ส่วนรวม เช่น วันไหนไถ่แมลง ควรทำพร้อมๆ กัน เดี่ยวนี้วิธีการทางเคมีมักให้ผลเสียมากกว่าดี ในระยะยาว โลกยุคใหม่จึงใส่ใจกับวิถีทางฟิลิกร์และชีวภาพ เช่นการเบี่ยงเบนความสนใจของแมลงด้วยกลิ่น ด้วยรส ความร้อน แสงสี การเคลื่อนไหว เสียง ส่วนทางชีวภาพคือการเลี้ยงดูจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ให้มีปริมาณมากขึ้น

ในเวลานี้ได้รื้อฟื้นประเพณีการทำขวัญข้าว และการบูชาแม่โพสพตามความเชื่อโบราณ ว่าข้าวมีเทพคุ้มครอง ซึ่งน่าจะเป็นกุศโลบายที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างจิตของคนกับต้นข้าว แมลง น้ำ โดยการแผ่พลังจิตที่ใส่ความปรารถนาหรือกำหนดรูปแบบ (Program) ของสิ่งนั้นๆ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ปลูกข้าวเอง ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ลดการใช้สารเคมีและลดการใช้ปุ๋ยลง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

นาวาตรีทองใบ หงษ์เวียงทอง. (แปล). **อัตชีวประวัติโยคี.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๓๓, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗.

พร รัตน์สุวรรณ. **วิญญาณคืออะไร? เล่ม ๒.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน,

๒๕๓๙.

พระธัมมานันทมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต. **อภิธรรมสังคหะและปรมัตถที่ปณี.** ผู้แปล พระคันธารา-

ภิวังค์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๓๕.

มาซารุ เอะโมโตะ. **มหัศจรรย์แห่งน้ำ; คำตอบเพื่อชีวิตที่ดีกว่า.** ผู้แปล ดาดา. กรุงเทพมหานคร : สำนัก

พิมพ์โลกสวย, ๒๕๔๗.

รอฮิม ปรามาท. **โลกทัศน์ ชีวทัศน์ เปรียบเทียบ วิทยาศาสตร์กับพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร :

มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

ระวี ภาวิไล. **อิทธิพลสำหรับคนยุคใหม่.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๖.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

วิกิพีเดีย. (Online) <http://www.wikipedia.org> (๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕)

http://www.balavi.com/content_th/exercise/exercise77.asp, ๑ เมษายน ๒๕๕๕.

๒. ภาษาอังกฤษ

Robert G. Jahn and Brenda J. Dunne. **Foundation of Physics**, Volume 16 No.8, Print in

Belgium: August, 1986.